

KAMU YÖNETİMİNDE ŞEFFAFLIK VE BİLGİ EDİNME HAKKI: TÜRKİYE VE ALMANYA ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Right To Information And Transparency In Public Administration: A Comparative Study On Turkey And Germany

Reference: Usta, S. & Akıncı, A. (2020). "Kamu Yönetiminde Şeffaflık Ve Bilgi Edinme Hakkı: Türkiye Ve Almanya Üzerinden Karşılaştırmalı Bir İnceleme", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 6(39): 2533-2553.

Doç.Dr. Sefa USTA

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Karaman/Türkiye
ORCID ID: 0000-0003-3846-7987

Doç.Dr. Abdulvahap AKINCI

Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Kocaeli/Türkiye
ORCID ID: 0000-0001-9973-1118

ÖZET

Kamu yönetiminde demokrasinin gelişimi ve katılımcılık anlayışının tartışılmaya başlanması ile birlikte yönetimde şeffaflık ön plana çıkmıştır. Kamu yönetiminde hesap verebilirlik düşüncesi, yönetimde açıklık ilkesini de beraberinde getirmiştir. Gelişmiş birçok ülkede olduğu gibi hem Almanya'da hem de Türkiye'de şeffaf yönetim anlayışını hayata geçirebilmek adına yasal düzenlemeler yapılmıştır. Buradan hareketle hazırlanan çalışmanın temel iddiası, kamuda yeniden yapılanma çalışmaları ile kamu yönetimindeki gizlilik geleneğinin kırılarak, açıklık ilkesinin yerleştirilmek istendiğidir. Türkiye ve Almanya'da idari ve hukuki sistem içerisinde yönetimde açıklık ilkesini yerleştirebilmek adına ortaya konulan düzenlemelerin karşılaştırmalı bir şekilde irdelenmesi çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çalışmada karşılaştırmalı analiz yönteminden yararlanılmış, konu ile ilgili birincil ve ikinci kaynaklardan faydalanılmıştır. Bu yöntem ekseninde hazırlanan çalışma kapsamında kamu yönetiminde gizlilik ve şeffaflık konusu irdelenmekte, Türk kamu yönetiminde şeffaflığa yönelik düzenlemeler incelenerek, "Bilgi Edinme Hakkı Kanunu" değerlendirilmektedir. "İdari Usul Yasası" ve "Federal Bilgi Edinme Kanunu" üzerinden hareketle Almanya'da yönetimde şeffaflık uygulamaları hakkında bilgi verilmektedir. Çalışma iki ülkenin yönetimde şeffaflık uygulamalarına dayanak oluşturan mevzuatlarının mukayeseli analizi ile nihayetlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yönetimde Şeffaflık, Bilgi Edinme, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Almanya Federal Bilgi Edinme Kanunu, Almanya İdari Usul Kanunu

ABSTRACT

As the development of democracy and the understanding of participation began to be discussed in public administration, transparency in administration has come into prominence. The idea of accountability in public administration has brought along the principle of openness in administration. As in many developed countries, the regulations are made in Germany and Turkey in order to implement a transparent management approach. The main claim of the study, which is prepared based on this, is that it is desired to establish the principle of openness by breaking the tradition of secrecy in public administration with the restructuring efforts in the public. The main purpose of the study is to examine in a comparative way the arrangements in the administrative and legal system made in Turkey and in Germany in order to place the principle of openness. In the study prepared for this purpose, the comparative analysis method was used, primary and secondary sources related to the subject were used. Within the scope of the study prepared in the axis of this method, the issue of confidentiality and transparency in public administration was examined. The regulations on transparency in Turkish public administration were examined and the "The Right to Information Act" was evaluated in the study. Based on the "Administrative Procedure Law" and "Federal Information Acquisition Law" information is given about the transparency practices in administration in Germany. The study is concluded with a comparative analysis of the two countries' legislation that forms the basis of transparency practices in administration.

Key words: Transparency in Management, Information Acquisition, Right to Information Act, German Federal Information Act, German Administrative Procedure Law

1. GİRİŞ

Türk Kamu Yönetimi Sisteminde; merkeziyetçi, katı, hiyerarşik bir bürokratik örgütlenme mevcuttur. Bürokratik yapı beraberinde gizliliği getirmiştir. Bu anlamda Türk kamu yönetimi sistemimizde gizlilik genel bir kural, açıklık ise istisna niteliği taşımaktadır. Bürokrasideki gizlilik geleneği kamu yönetimi sistemi içerisindeki uygulamalara da yansımıştır. 1980 sonrasında Türk Kamu Yönetimi bir dönüşüm içine girmiş ve 2000 sonrasında kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmalarına girişilmiştir. Kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları ile

yerelleşme, sivilleşme, özelleştirme ve demokratikleşme kavramları öncelenmiştir. Kamu yönetiminde reform çalışmaları kapsamında, hesap verebilir ve şeffaf bir kamu yönetimi anlayışını hayata geçirebilmek adına ilk olarak 2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu kabul edilmiştir. Bununla birlikte yine 2003 yılında 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çıkarılmıştır. Her iki kanun ile şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışı hedeflenmiştir.

Türk kamu yönetiminde değişim ve dönüşümün çalışmaları içerisinde Bilgi Edinme Hakkı Kanunu önemli bir yer tutmaktadır. Kanunla açık, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının yerleştirilmesi hedeflenmiştir. Vatandaşların bilgi edinme hakkına ve bilgi edinme özgürlüğüne vurgu yapılan kanunda kamu kurumlarının da bilgi verme ödevinin olduğu hususu düzenlenmiştir. Bilgi edinme hakkının kapsamı ve istisnalarının düzenlendiği kanunla Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu da oluşturulmuştur.

2004 yılında kabul edilen 5176 sayılı Kanunla Kamu Görevlileri Etik Kurulu oluşturulmuştur. Kanunla ve kanuna dayalı olarak çıkarılan Etik yönetmeliği ile yöneticilerin hesap verme sorumluluğuna ve yönetimde şeffaflık ve açıklık ilkesine atıf yapmış, hesap verebilirlik ve şeffaflık etik davranış ilkeleri içinde saymıştır. 2004 ve 2005 yıllarında kabul edilen yerel yönetim reformlarında da yerel yönetimlerde şeffaflık konularına vurgu yapılmıştır. 2012 yılında kabul edilen 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile oluşturulan Kamu Denetçiliği Kurumuna hesap verebilirlik ve şeffaflığı sağlayabilmek adına hukuka ve hakkaniyete uygunluk denetimi görevi yüklenmiştir.

Federal devlet sisteminin uygulandığı Almanya, parlamenter sistem ile yönetilmektedir. 1949 Anayasası (Grundgesetz-Temel Yasa) halen yürürlükte olan Almanya'da 1970'li yıllardan itibaren başlayarak kamu yönetiminde özgürlük ve açıklık kural, gizlilik ise istisna olacak şekilde bir dönüşüm aşamalı olarak hayata geçirilmiştir. Yönetimde açıklık ilkesinin anayasal güvence altına alındığı Almanya'da 1976 yılında kabul edilen İdari Usul Yasası, yönetimde şeffaflık anlayışının zeminini oluşturmuştur. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Federal Bilgi Edinme Kanunu ile vatandaşların bilgi edinme özgürlüğüne yönelik hükümler getirilmiştir.

Tüm bu hususlar göz önüne alındığında, Türkiye'de ve Almanya'da yönetimde şeffaflık uygulamalarının mukayese edilmesi amacıyla hazırlanan çalışmada öncelikle; kamu yönetiminde gizlilik ilkesi ve yönetimde şeffaflık konusu genel hatlarıyla ele alınmaktadır. Bu bağlamda Türk kamu yönetiminde şeffaflığa yönelik düzenlemeler ve şeffaflık uygulama aracı olarak işlev gören Bilgi Edinme Hakkı Kanunu irdelenmektedir. Daha sonra, Almanya'da yönetimde şeffaflık anlayışına yönelik anayasal ve yasal düzenlemeler incelenmektedir. Çalışmada son olarak, Türkiye ve Almanya'da şeffaflığa yönelik yasal düzenlemeler mukayeseli bir şekilde değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

2. KAMU YÖNETİMİNDE GİZLİLİK

Kamu yönetimindeki belge, bilgi ve diğer verilerin açıklanmaması durumu “gizlilik” olarak tanımlanmaktadır (Eken, 2005a: 6). Bir örgüt veya kurum, kendi çalışanlarına karşı olduğu kadar dış çevredeki kişi ve kuruluşlara karşı da gizli tavırlar takınabilir ve gizlilik politikaları uygulayabilir (Karaman ve Atak: 1996: 111).

Marx'a göre, bürokrasi sadece dışa kapalı değil, kendi çalışanlarına da kapalıdır. Bürokratik yapının içinde herkes birbirine resmi davranmakta, hatta gizli bilgileri diğer çalışanlardan saklamaktadır (Mouzelis, 2003: 12). Resmi sır kavramının, bürokrasinin bir icadı olduğu düşüncesi ve bürokratların gizlilikte bir çıkarının olduğu ve bunun yönetimde gizliliğin sürdürülmesinin temel sebeplerinden biri olduğu anlayışı hep sürdürüle gelmiştir. Bakıldığı zaman, gizliliğin bürokratların gücünü artırdığı ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu durum bürokratları her tür otoritenin kontrolünden kurtarır ve bürokratlar kendi çıkarlarını rahatsız edilmeden gerçekleştirme imkânı bulurlar (Robertson, 1994: 11-21). Bütün bürokrasilerde, meslekten yetişmiş olanlar bilgilerini ve niyetlerini gizli tutarak üstünlüklerini artırma çabası içindedir (Weber, 1993: 209).

Weber bürokrasiyi; resmi sır kavramı olarak nitelendirmiş ve bürokrasiyi gizlilikle ilgili özgür bir buluş olarak ifade etmiştir (Weber, 1993: 210). Kamu kurum ve kuruluşları, bürokrasideki gizlilik, resmi sır veya devlet sırrı gibi bazı kavramların arkasına sığınarak istedikleri şeyleri kapalı kapılar arkasında yapmayı tercih etmektedir (Eken ve Kalabalık, 2004: 2). Bürokratik faaliyetlerin çoğu halk kontrolünün dışında tutulmakta, gerçekte gizlilik gerektirmeyen konularda da resmi gizlilik etiketi kullanılmaktadır (Mouzelis, 2003: 23). Bunun sebebi olarak, bürokratların, kendilerinin halka göre daha eğitilmiş ve dolayısıyla yaptıkları işte uzman olduklarını düşünmeleri görülebilir. Bürokratlar ayrıca, kendi bildiklerini halkın bilmesine gerek olmadığını çünkü kendilerinin halkın adına en iyi ve en doğru kararı vereceklerini iddia ederler (Eken ve Kalabalık, 2004: 2). Gizliliğe duyulan bu eğilim, Marx'ın vurguladığı gibi, dışarıdan gelecek eleştirilere karşı öz savunma olarak görülebilir. Ayrıca gizlilik, tüm resmi makam sahiplerinin güç konumlarını sürdürme ve genişletme eğiliminin bir sonucu olarak da görülebilir (Mouzelis, 2003: 23). Bürokrasi, rakiplerine karşı iktidarını güçlendirmek amacıyla gizliliği önemli bir politika vasıtası olarak kullanmaktadır. Bu yolla, bürokratlar kendilerini, halkın ve siyasetçilerin eleştirilerinden korurlar (Eryılmaz, 1993: 89).

Weber, bürokratların uzmanlık, objektiflik ve rasyonellikleri sayesinde siyasetçilerden ve halktan üstün olduklarına inandıklarını iddia eder. Bürokratlar, önyargı, çatışma, irrasyonellik, parti ve özel çıkarlara dayandığı kabul edilen politikayı tümüyle elime etmek isterler. Buna karşılık, bürokrasi kendisini objektif, yansız ve genel çıkar gözetici görür (Robertson, 1994: 157). Weber, aynı zamanda, iktidar mücadelesi ve rekabetinin de gizliliği teşvik ettiğinin farkındadır. İçinde potansiyel rekabet taşıyan dış ilişkiler, diplomasi, savunma ve siyasal partiler konularının gizlilik yaratma eğiliminde olduğunu belirtir (Robertson, 1994: 158).

Gizlilik ilkesi, katılım yollarını kapatmakta ve bu şekilde halkın yönetimin dışında tutulmasını sağlamaktadır. Bu da bürokrasinin bir başka sorunu olan kapalılık sorununu beraberinde getirmektedir (Eken ve Tuzcuoğlu, 2005: 119). Kamu kurum ve kuruluşlarının dışarıdan gelen etkilere karşılık vermemesi, ya da eylem ve işlemlerin dışarıya yansıtılmaması ve alınmış olan kararların dışarıya aktarılmaması durumu "kapalılık" olarak isimlendirilmektedir (Eken, 2005a: 6). Dışa kapalılığı, yönetimin hizmet vermek zorunda olduğu insanlara karşı duyarsız davranması şeklinde de tanımlamak mümkündür (Karaman ve Atak, 1996: 111).

Kamu yönetiminin gizlilik ilkesi ile hareket ederek dışa kapalı bir yönetim sergilemesi, halk ile olan ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Kamuoyunun bilgilendirilmediği konuların ilgi alanına alınması çok zordur, Yönetilenler, gizlilik nedeniyle kendilerini doğrudan etkileyen konuları iletişim kanalları aracılığıyla "tesadüfen" öğrendikleri zaman, yöneticilerin karar gerekçelerini bilememektedir (Karaman ve Atak, 1996: 111).

Gizliliğin kökenleri, kapalı bir biçimde görüşme yapılan kabile hayatındaki meclislere dayanmaktadır. Daha sonraki dönemlerde, yönetim işlerinin yönetilenlerden çok yöneticileri ilgilendirdiği düşüncesi hâkim olmaya başlamıştır. Bunun doğrultusunda yönetme fonksiyonunun halktan daha akıllı memurların işi olduğunu inancına varılmış ve bu durum yönetim hayatında kurumsallaşmıştır (Eken, 1994: 26).

Kamu yönetiminde gizlilik unsurunun kurumsallaşmasında, toplumda kamu yararını ve eşitliği en üst seviyede sağlama, idari etkinlik ve devlet güvenliği gibi nedenler yatmaktadır. Yönetim sistemlerinin hem idari hem de siyasi boyutlarına gizlilik egemen olagelmiştir (Eken, 2005b: 114).

Gizlilik, halkın kamu yönetiminin içine sızmasını ve yönetimin kararlarını etkilemesini önlemek için de uygulanmaktadır (Fındıklı, 1996: 106). Diğer taraftan bakıldığında siyasi rejimlerin niteliği de gizliliğe zemin hazırlamaktadır. Devletin faaliyetlerinin sıkı bir otorite altına alındığı ve gizlilik içinde cereyan ettiği rejimlerde bireyin faaliyetleri de sıkı bir biçimde kontrol altına alınmıştır (Tamer, 1990: 202). Kamu yönetiminde gizliliğin sebepleri belli başlı bazı başlıklar altında toplanabilir (Karaman ve Atak: 1996: 112; Eken, 1994: 28; Eken, 2005a- 7-14; Eken, 1998: 129-136; Eken ve Kalabalık, 2004: 3):

- ✓ Siyasi rejimlerin özelliği,

- ✓ Otorite kazanma eğilimi ve otoritenin korunması düşüncesi,
- ✓ Yönetimin etkinliği ve tarafsızlığı,
- ✓ Devlet güvenliği ve diplomasi,
- ✓ Kamu yararını sağlama gerekçesi,
- ✓ Bürokratik yönetim geleneği,
- ✓ Refah devlet uygulamaları,
- ✓ Kötü yönetim uygulamaları,
- ✓ Özel hayatın korunması,
- ✓ Memurların kendilerini denetim riskinden koruma istekleri

Kamu yönetiminde gizlilik, idari uygulamalar ve hukuki düzenlemeler olmak üzere iki temel kaynaktan beslenmektedir. İlkinde, geleneksel otoriter idari yapıyı suçlarken, vatandaş-devlet ilişkilerinde tek yanlı ayrıcalıkların hukuk sisteminin gizliliğine temel oluşturacağı vurgulanmaktadır. İkincisinde ise, kapalılık ve gizliliğin uygulamadan kaynaklandığını, yönetimin hukuken herhangi bir gizliliği olmayan bilgi ve belgeleri saklı tutma yaklaşımında olduğu belirtilmektedir (Eken, 1994: 33).

Buradan hareketle bakıldığında, gizlilik ilkesi ve kuralı kamu yönetiminde bazı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Yönetimde gizlilik genellikle olumsuz sonuçlara sebebiyet vermektedir. Bunun yanında kamu yönetiminde gizliliğin doğurduğu olumlu sonuçlar da bulunmaktadır. Gizlilik, özel kişilerin hak ve menfaatlerini koruyabilir. Gizlilik sadece yönetimi değil yönetilenleri de koruyan bir mekanizma işlevi görebilir. Yönetimin tarafsızlığını ve karar verme serbestisini özel çıkarların etkisine karşı korur; yönetim kamu yararını gerçekleştirmek için gizlilik uygular. Devlet sırrı ve ticari sırrın gizli olması genel bir ilkedir. Bununla birlikte, kişisel bilgilerin korunması yönetimde gizliliğin en önemli olumlu sonucu olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan bakıldığında kamu yönetiminde gizliliğin doğurduğu olumsuz sonuçlar şu şekilde sıralanabilir (Eken, 1994: 36-38);

- ✓ Yönetimde gizlilik, hem kamu yönetiminin hem de kamu görevlilerinin güç alanın genişlemesine imkân sağlamaktadır.
- ✓ Yönetimin bilgiyi elinde tutması, kendisi açısından avantaj sağlar.
- ✓ Yönetim istediği bilgileri istediği şekilde, istediği zaman kullanabilir.
- ✓ Gizlilik sebebiyle, yönetim toplumun istekleri doğrultusunda hareket etmek zorunda kalmaz.
- ✓ Gizlilik vatandaşın karar alma sürecine katılımını engeller ve demokratik değerler açısından olumsuz sonuçlar doğurur.
- ✓ Vatandaşların, kamu yönetimine güveni zedelenebilir.
- ✓ Vatandaşların kamu kurumlarına karşı şüphe ve güvensizlik duymasına sebep olabilir.

Bürokrasinin yapısal özelliklerinden olan dışa kapalılık ve gizlilik düşüncesi kamu yönetiminin temel sorun alanlarını oluşturmaktadır. Kamu yönetiminde gizlilik anlayışının doğurduğu sorunlara yönelik çözüm bulabilmek adına yönetimde şeffaflık tartışmaları ön plana çıkmaktadır.

3. KAMU YÖNETİMİNDE ŞEFFAFLIK

Kamu yönetiminde yaşanan değişim ile birlikte geleneksel yönetim anlayışına dönük ciddi eleştiriler yapılmaya başlanmıştır. Refah devleti anlayışı ekseninde devletin toplumsal ve ekonomik işlere müdahalesi, müdahaleci devlet anlayışını beraberinde getirmiştir. Kamu yönetiminde yeniden yapılanma ile birlikte müdahaleci devlet anlayışı yerini hakem devleti anlayışına bırakmaya başlamıştır. Kamu yönetiminde egemen olan gizlilik ilkesi yerini şeffaflık ilkesine bırakmaya başlamıştır. Eken'e göre (2005a: 22-33), yönetimde şeffaflığı zorunlu kılan gelişmeler şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Toplumun eğitim ve kültür seviyesinin yükselmesi ile birlikte yönetsel karar alma süreçlerine vatandaşların katılım isteğinin artması,
- ✓ Bilgi toplumuna geçiş ile birlikte, bilişim teknolojilerinin gelişmesi,
- ✓ Teknolojik gelişmelerle bilgi edinme taleplerinin artması yanında bu talebin daha kolay gerçekleştirilebilmesinin de yolunun açılması,

- ✓ Elektronik iletişim yollarının hızla gelişmesi ile vatandaşların farkındalık ve bilinç düzeyinin yükselmesi,
- ✓ Demokrasinin gelişimi ile birlikte sivil toplumun güçlenmesi ve sivil toplum kuruluşlarının sayılarının artması,
- ✓ Yönetim anlayışında paradigma değişimi ile geleneksel yönetim anlayışından yeni yönetim anlayışına geçişin gerçekleşmesi,
- ✓ Küreselleşmenin etkisiyle uluslararası kuruluşların devletler üzerindeki etkisi.

Yukarıda sayılan gelişmeler ve kamu yönetiminde değişimin bir sonucu olarak şeffaf yönetim anlayışı uygulamaya konulmaya çalışılmıştır.

Şeffaflık kavramı; yönetimde açıklık, gün ışığında yönetim, yönetimde şeffaflık, yönetimde saydamlık gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır (Eken, 2005a: 22-23). Şeffaflık, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde açıklık olarak kullanılmaktadır. Açıklık kavramı ise; “açık olma durumu, aleniyet ve gerçeği olduğu gibi yansıtma” şeklinde ifade edilmektedir (TDK, sozluk.gov.tr, 2020). Sobacı (2009: 42)’ya göre şeffaflık, vatandaşların kendilerini etkileyen kararlara dair bilgilere ulaşabilme hakkına sahip olması şeklinde açıklanmaktadır.

Açıklık kavramı açık yönetim ile ilişkilidir. Açık yönetim; şeffaflık, hizmetlere ve kamusal bilgilere vatandaşların erişebilirliğini ve yönetimin cevap verebilir olmasını kapsamaktadır (OECD, 2005: 1-2). Açık yönetim, demokratik bir yönetimin olmazsa olmaz şartıdır. Bu açıdan yönetimde açıklık ve şeffaflık ilkeleri tüm demokratik ülkeler için büyük önem arz etmektedir. Yönetimde açıklıkla ilgili olarak OECD (2005) Komite kararlarında üç ilkeye vurgu yapılmaktadır (Koçak, 2010: 119):

- ✓ Hesap verebilirlik; kamusal faaliyetlerin halkın denetimine açık olması,
- ✓ Ulaşılabilirlik; kamusal hizmetlere halkın kolayca erişebilmesi,
- ✓ Cevap verebilirlik; halkın ihtiyaç, talep, öneri ve beklentilerine karşılık verilmesi.

Demokrasilerin dayandığı temel değerlerden birisi katılımdır. Halkın karar alma süreçlerine katılım yollarının genişletilmesi demokratik bir yönetim için önemli bir gerekliliktir. Katılım kavramı da şeffaf bir yönetim anlayışının olmazsa olmaz koşullarından birisidir (Akpınar, 2011: 236). Diğer bir ifadeyle şeffaf bir yönetim anlayışını hayata geçirebilmek için idari karar alma sürecine vatandaşların katılımı büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, vatandaşlara bilgi ve belgelere ulaşma imkânının verilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, kamu yönetiminde alınan kararların gerekçelendirilmesi de önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır (Özay, 1996: 4-6).

Şeffaflık ile yapılan bütün faaliyetlerin, hukuk dışı iş ve işlemlerin hesabının sorulabildiği bir sistem inşası amaçlanmaktadır (Şengül 2005: 224). Kamu yönetiminde şeffaflıktan bahsedilebilmesi için üç temel ilkeye atıf yapılmaktadır (Koçak, 2010:119);

- ✓ İdari usul yasasının varlığı; yönetsel işlemler belli bir usule bağlanmalı ve karar alma süreçleri belli ilkeler dahilinde gerçekleşmelidir.
- ✓ Vatandaşlara, bilgi edinme hakkı ve bilgi edinme özgürlüğü sağlanmalıdır.
- ✓ İdarenin karar alma sürecinde açıklık ve şeffaflık ilkesine uygun hareket edilmelidir.

Yeni yönetim anlayışı ile gizlilik ve kapalılık kavramları ve uygulamalarına yönelik eleştiriler ön plana çıkmış, hesap verebilirlik şeffaflık, açıklık, saydamlık gibi kavramlar tartışılmaya ve öncelenmeye başlanmıştır. Kamu yönetiminde şeffaflığın sağlanmasının getireceği faydalar şu şekilde sıralanabilir (Eken, 2005a:41-44):

- ✓ Yönetimde şeffaflığın gereği yerine getirilirse, toplumdaki güven bunalımı ortadan kalkar ve yönetimle halkın arasında daha sağlıklı ilişkiler kurulacaktır:
- ✓ Demokrasinin kurumsallaşmasına ve derinlik kazanmasına imkân sağlanacaktır.
- ✓ Yönetimin kararlarına halkında katılımının yolu açılacaktır.
- ✓ Yönetimde şeffaflığın sağlanmasıyla birlikte kamunun daha verimli çalışması sağlanacak, kötü yönetim ve yolsuzluk uygulamaları azalacaktır.
- ✓ Yönetimde şeffaflığın hayata geçirilmesi ile kamunun denetimi de daha sağlıklı olacaktır.

- ✓ Şeffaf bir yönetim anlayışı ile kamusal imkânların kötüye kullanımı ve keyfi yönetim de engellenmiş olacaktır.

Yönetimde şeffaflığın egemen olması ile birlikte, yönetimde demokrasi anlayışı egemen olmaya başlamış, vatandaşların karar alma süreçlerine katılımı ile kamusal faaliyetlerin meşruiyeti artmıştır. Diğer taraftan, bürokrasi ile vatandaş arasındaki ilişkiler daha dengeli hale gelmeye ve yönetimde etkinlik ilkesi karşılık bulmaya başlamıştır (Şengül, 2008: 25). Şeffaf bir yönetim anlayışı ile vatandaş odaklı bir yönetim anlayışı hedeflenmiştir. Türkiye’de özellikle 2003 sonrası dönemde gerçekleştirilen reformlarla şeffaflığın öncelendiği bir yönetim anlayışı yerleştirilmeye çalışılmıştır.

4. TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE ŞEFFAFLIK VE BİLGİ EDİNME HAKKI

Türkiye’de 2000’li yıllara gelinceye kadar kamu yönetimi anlayışı gizliliği ilke, açıklığı ise istisna olarak gören bir anlayışa sahipti. Tıpkı diğer demokrasilerde olduğu gibi, 2000’li yıllarda kamu yönetimi sisteminde ciddi değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bilgi edinme hakkı kanunu ile birlikte açıklık ilke, gizlilik ise istisna olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Demokrasinin geliştiği ülkelerde bilgi edinme hakkı ve diğer bazı düzenlemeler yolu ile yönetimde şeffaflık ilkesi hâkim kılınmak ve gizliliğin önüne geçilmek istenmektedir. Aynı şekilde Türkiye’de de adımlar atılmıştır.

4.1. Anayasal Dayanaklar

1982 Anayasasının 74. Maddesinde, dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı düzenlenmiştir:

MADDE 74- Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir. Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir. Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.

4.2. Yönetimde Şeffaflığa Yönelik Yasal Düzenlemeler

Şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışını hayata geçirmek için 2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kabul edildi. Söz konusu kanun ile verimli, etkin ve ekonomik bir şekilde kamu kaynaklarının elde edilmesi ve kullanılabilmesinin yanında, kamunun hesap verebilirliği ve saydamlığı da sağlanmak amaçlanmıştır. Kanun, kamu maliyesinin, kamu görevlilerinin hesap vermelerini sağlayacak bir şekilde uygulanmasını öngörmektedir. Kamu mali yönetiminin yürütülmesi TBMM’nin bütçe hakkına uygun bir şekilde gerçekleşmelidir (m.5). Halkın, her türlü kamu kaynağının elde etmesinin ve bu kaynakların kullanılmasının denetimini sağlamak için zamanında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu amacın gerçekleşebilmesi için yönetimde açıklığı sağlamaya dönük şu hususlar üzerinde durulmuştur (m.7).

- ✓ Yetki, sorumluluk ve görevler açıkça yazılmalıdır.
- ✓ Hükümet politikaları, yıllık programlar, kalkınma planları, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanmasının yanında, yetkili organlarda görüşülmesi, alınan kararlar çerçevesinde uygulanması ve uygulama sonuçları ve raporların kamuoyuna açık ve onun tarafından ulaşılabilir olması,
- ✓ Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerince sağlanan destek ve teşviklerin bir yılı aşmamak şartıyla, belirli dönemlerde kamuoyuna açıklanması,

Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 5176 sayılı Kanun 2004 yılında kabul edildi. Şeffaflık, hesap verebilirlik, dürüstlük, demokratiklik, katılımcılık, tarafsızlık, eşitlik ve adalet ilkeleri çerçevesinde kamu yönetiminde etik kültürün yerleştirilmesini sağlamak için Kamu Görevlileri Etik Kurulu’nun faaliyet göstereceğini belirtmiştir. 2005 yılında, 5176 sayılı kanuna istinaden çıkarılan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile kamu yönetiminde şeffaflığa dönük düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu yönetmeliğe göre, kamu görevlileri, halka bilgi edinme

hakkını kullanmalarında yardımcı olurlar. Gerçek ve tüzel kişilerin talepleri durumunda istenen belge veya bilgileri, Bilgi Edinme Hakkı Kanununda (4982 sayılı kanun) belirlenen istisnalar dışında, usulüne uygun şekilde verirler. İlgili kanunların izin verdiği çerçevede, Üst yöneticiler, kurumlarının ihale süreçlerinin yanında faaliyet ve denetim raporlarını da uygun araçlarla (yöntemlerle) kamuoyunun bilgisine sunarlar. Kamu hizmetleri ile ilgili temel kararların hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve daha sonra bu kararların uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya tamamına, aksine herhangi bir yasal bir hüküm olmadıkça, o karardan doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkilenecek olanların katkıda bulunmasını sağlamaya, kamu görevlileri dikkat ederler (md.19). Kamu görevlileri, sorumluluk alanlarıyla ilgili kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi sırasında sorumlulukları ve yükümlülükleri hususunda hesap verebilir ve kamusal değerlendirme ve denetime her daim açık ve hazır olurlar (md.20).

2004 ve 2005 yıllarında da yerel yönetimlere dönük reformlar yapılmıştır. Bu reformlarda yönetimde şeffaflık üzerinde durulmuştur.

2004 ve 2005 yıllarında kabul edilen yerel yönetim reformlarında da yönetimde şeffaflık konusu vurgulanmıştır. 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu kabul edilmiştir. Kanunda, Büyükşehir belediye meclisi toplantılarının yeri ve zamanı her zamanki usullerle belde halkına duyurulacağı konusu düzenlenmiştir (m.13). Yine aynı kanunun 15. Maddesinde ise, Büyükşehir belediye meclisi bünyesinde oluşturulmuş olan İhtisas Komisyon raporları alenîdir, değişik yollarla halka duyurulur ve isteyenlere büyükşehir belediye meclisince belirlenecek maliyet bedeli karşılığında verilir hükmü hayata geçirilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu 2005 yılında kabul edildi. Bu kanunun 20. Maddesinde Belediye Meclis toplantılarının halka açık olduğu (m.20) ve farklı yöntemlerle halka duyurulacağı düzenlenmiştir (m.21). Belediye Meclisi bünyesinde oluşturulmuş olan İhtisas komisyonlarının toplantılarının açık olduğu ve yine komisyon raporlarının aleni olduğu düzenlenmiştir. Komisyon raporlarının farklı yollarla halka duyurulacağı ve isteyenlere bu raporların meclis tarafından, maliyetlerini aşmamak şartıyla belirlenecek ücret karşılığında verileceği belirtilmiştir (m.24). Belediye başkanınca hazırlanan faaliyet raporunun Nisan ayı meclis toplantısında belediye tarafından meclise sunulacağı hükmü yer almaktadır. Söz konusu raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilecek ve kamuoyuna da açıklanacaktır (md.56). Belediye Kanununun 76. Maddesi gereği, Kent Konseyi Yönetmeliği hazırlanmıştır. Yönetmelik 2006 yılında yürürlüğe girmiş fakat 2009 yılında değişikliğe gidilmiştir. Yönetmeliğe göre, kent konseylerine "kent yönetiminde yönetim, öngörülebilirlik, hesap verebilirlik, katılım ve saydamlık/şeffaflık ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunma" görevi yüklenmiştir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu da 2005 yılında kabul edilmiştir. Kanunda, il genel meclisinin toplantılarının halka açık olduğu belirtilmiştir (m.12). Meclis gündeminin farklı yollarla halka duyurulacağı ve kesinleşen il genel meclisi kararlarının özetlerinin toplantıdan sonra en geç yedi gün içinde farklı yollarla halka duyurulacağı düzenlenmiştir (m.13). İl genel meclisleri dahilinde faaliyet gösteren İhtisas Komisyon raporlarının aleni olduğu, farklı yollarla halka duyurulacağı ve isteyenlere il genel meclisince belirlenecek fiyat karşılığında verileceği düzenlenmiştir (m.16). Vali tarafından hazırlanan faaliyet raporu mart ayı il genel meclisi toplantısında vali veya genel sekreter tarafından meclise sunulacağı, raporun bir örneğinin ise İçişleri Bakanlığına gönderileceği ve kamuoyuna da açıklanacağı hususu düzenlenmiştir (m.39).

Kamu Denetçiliği Kurumu, 2012’de kabul edilen Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu (6328 sayılı kanun) ile kurulmuştur. Kurumun temel amacı ve işlevi “kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak” olduğu vurgulanmıştır. Bu kanuna istinaden Kamu Denetçiliği Kurumunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hazırlanmıştır. Yönetmeliğin 6. Maddesinde yönetimde şeffaflık ilkesi ile ilgili şu hususların üzerinde durulmuştur:

"Kanunlara uygunluk, ayrımcılığın önlenmesi, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, şeffaflık, hesap verilebilirlik, haklı beklentiye uygunluk, kazanılmış hakların korunması, dinlenilme hakkı, savunma hakkı, bilgi edinme hakkı, makul sürede karar verme, kararların gerekçeli olması, karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi, kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi, kişisel verilerin korunması gibi iyi yönetim ilkeleri sayılmıştır."

Türkiye'de kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlamaya dönük adımlarla, bu konularda bir zemin oluşturulmuş oldu. Fakat bütün bu düzenlemelerin öncüsü konumunda olan yasal düzenleme "Bilgi Edinme Kanunu"dur. Söz konusu kanun, şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından önemli bir dönüm noktasını teşkil etmiştir.

4.3. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu: Kapsamı ve İstisnaları

2003 yılında kabul edilen 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 2004'de yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı, demokratik ve şeffaf bir yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun bir şekilde bireylerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına dair esas ve usulleri düzenlemektir (md.1). "Bilgi Edinme Hakkı", gerçek ve tüzel kişilerin kamu idaresinin elindeki belge ve bilgileri, kanunun izin verdiği sınırlar dâhilinde talep ve elde etme hakkıdır.

1982 Anayasasınının 74. Maddesine istinaden vatandaşların bilgi edinme hakkı bulunmaktadır. Kanunun 3. Maddesinde, bilgi ve belgeye erişim kavramını tanımlamıştır.

Bilgi veya belgeye erişim: İstenen bilgi veya belgenin niteliğine göre, kurum ve kuruluşlarca, başvuru sahibine söz konusu bilgi veya belgenin bir kopyasının verilmesini, kopya verilmesinin mümkün olmadığı hâllerde, başvuru sahibinin bilgi veya belgenin aslını inceleyerek not almasına veya içeriğini görmesine veya işitmesine izin verilmesini ifade etmektedir.

19 Nisan 2004'de Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında, 7189 Sayılı "Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" kabul edilmiştir. Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde bireyler kamu kurum ve kuruluşları ile meslek kuruluşlarından bilgi isteyebileceklerdir (m.2). Bilgi Edinme Hakkının Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 2. maddesinde bilgi edinme kanunu çerçevesinde bilgi istenebilecek olan kurum ve kuruluşları da saymıştır:

Merkezi idare kapsamındaki kamu idareleri, mahalli idare birlikleri; köyler hariç olmak üzere mahalli idareler, bunların bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşları ve şirketleri, Üniversiteler; T.C. Merkez Bankası hangi adla kurulmuş olursa olsun kamu tüzel kişileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında Özel kişi ve kuruluşlardan bilgi ve belge istenemez. Ancak, özel hukuk tüzel kişisi olarak kurulmuş dahi olsalar, idarelerin şirketlerinden kanun kapsamında bilgi istenebilir. Bilgi edinme hakkının sınırlarını, başvuru yapılan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının elindeki bilgi ve belgeler oluşturmaktadır.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na göre, herkes (gerçek ve tüzel kişiler) bilgi edinme hakkına sahiptir. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklı olmak kaydıyla, Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler ile Türkiye'de ikamet eden yabancılar, kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde bilgi ve belge isteyebilir ve bu Kanun hükümlerinden yararlanabilirler (md.4).

4982 sayılı Kanunun 5. Maddesine göre, kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme hakkı kanununda aşağıda belirtilen istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuruda bulunanların yararlanmasına sunmak ve bu bağlamda bilgi edinme başvurularını süratli, etkin ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu yürürlüğe girdiği andan itibaren diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümlerinin uygulanmayacağı da söz konusu kanunda düzenlenmiştir.

Bilgi edinme hakkını kullanırken bazı bilgi ve belgelere sınırlamalar getirilmiştir. Bilgi Edinme Hakkı Kanununda bunlar şu şekilde belirtilmiştir:

- ✓ Yargı denetimi dışında kalan bilgi ve belgeler (Fakat başvuranın çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar istenebilir) (m.15).
- ✓ Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler (m.16),
- ✓ Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler (m.17),
- ✓ İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler (m.18), (Ancak, bunlardan başvuranın çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar istenebilir),
- ✓ İdari ve adli soruşturmalara ilişkin bilgi veya belgeler (m.19 ve m.20),
- ✓ Özel hayatın gizliliğine ilişkin bilgi veya belgeler (m.21) ancak kamu yararının gerektiği hallerde, ilgili kişinin rızası alınarak açıklanabilir),
- ✓ Haberleşmenin gizliliğine ilişkin bilgi veya belgeler (m.21 ve m.22),
- ✓ Ticari sırlar ile fikir ve sanat eserlerine ilişkin bilgi veya belgeler (m.23 ve m.24),
- ✓ Kurum içi düzenlemeler (m.25) (Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakkı vardır),
- ✓ Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler (m.26),
- ✓ Tavsiye ve mütalaa talepleri (m.27),
- ✓ Gizliliği kaldırılan bilgi veya belgelerdir (m.28).

Bunların dışında kalan tüm bilgiler, belgeler, kayıtlar, dokümanlar bilgi edinme kapsamı içine girmektedir. Ayrıca, yargı denetimi dışında kalan idarî işlemlerden kişinin mesleki onurunu ve çalışma hayatını etkileyecek nitelikte olanlar, bu kanunun kapsamındadır.

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 6. Maddesinde bilgi edinme başvuru usulü düzenlenmiştir:

Bilgi edinme başvurusu, başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçe ile istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum veya kuruluşa yapılır. Bu başvuru, kişinin kimliğinin ve imzasının veya yazının kimden neşet ettiğinin tespitine yarayacak başka bilgilerin yasal olarak belirlenebilir olması kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir. Dilekçede, istenen bilgi veya belgeler açıkça belirtilir.

4982 sayılı kanununun 7. Maddesinde “bilgi edinme başvurusu, başvuru alan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olması” gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, “kurum ve kuruluşların, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilecekleri” hususu düzenlenmiştir. İstenen bilgi veya belgenin, başvuru alan kurum ve kuruluşta başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesinin bu kurum ve kuruluşa gönderileceği ve durumun ilgiliye yazılı olarak bildirileceği hükme bağlanmıştır.

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 10. Maddesinde ise bilgi veya belgeye erişim konusu düzenlenmiştir. İlgili maddede, kurum ve kuruluşların, başvuru sahibine istenen belgenin onaylı bir kopyasını vereceği belirtilmiştir. Bununla birlikte şu hususlar düzenlenmiştir:

- ✓ Bilgi veya belgenin niteliği gereği kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hâllerde, kurum ve kuruluşlar ilgilinin;
  - a) Yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesini,
  - b) Ses kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları dinleyebilmesini,
  - c) Görüntü kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları izleyebilmesini sağlarlar.
- ✓ Bilgi veya belgenin yukarıda belirtilenlerden farklı bir şekilde elde edilmesi mümkün ise, belgeye zarar vermemek koşuluyla bu olanak sağlanır.

- ✓ Başvurunun yapıldığı kurum ve kuruluş, erişimine olanak sağladığı bilgi veya belgeler için başvuru sahibinden erişimin gerektirdiği maliyet tutarı kadar bir ücreti bütçeye gelir kaydedilmek üzere tahsil edebilir.

Kurum ve kuruluşların, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi on beş iş günü içinde sağlayacakları hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte şu hususlar da vurgulanmıştır:

İstenen bilgi veya belgenin, başvuru kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir

Kurum ve kuruluşların, bilgi edinme başvurularıyla ilgili cevaplarını yazılı olarak veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirecekleri; başvurunun reddedilmesi hâlinde bu kararın gerekçesi ve buna karşı başvuru yolları belirtileceği hükme bağlanmıştır (md.12)

Bilgi Edinme Hakkı kapsamında hazırlanan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda, Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu'nun oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. Kanunda; bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine, verilen kararları incelemek ve kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak kararlar vermek üzere; Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulur, denilmektedir (m.14). Bu doğrultuda kamu yönetiminde bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazları incelemek ve değerlendirmek üzere kurul oluşturulmuştur.

Kanun, bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibinin yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kuruluna itiraz edebileceği hususunu düzenlemiştir (md.13):

Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi onbeş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler. Kurula itiraz, başvuru sahibinin idarî yargıya başvurma süresini durdurur

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu yalnızca Bilgi Edinme Hakkı Kanununda red işlemlerini inceleyerek karara bağlayacak bir merci olarak düzenlenmemiştir. Kuruldan, bilgi talepleri değerlendirilirken kullanılacak kriterleri belirlemede idareye yardımcı olması ve yönlendirmesi de istenmektedir. Yasal düzenlemede Kurulun bu yönde – ve “ilke kararı” diye nitelendirilebilecek işlemleri yapması bir zorunluluk olarak gösterilmemişse de, yönlendirici kararlar alınmasının yolu açık tutulmuştur (TESEV, 2020).

5. ALMANYA'DA KAMU YÖNETİMİNDE ŞEFFAFLIK VE BİLGİ EDİNME HAKKI

Bilgi, demokrasilerin olmazsa olmazlarından. Bilgi akışının doğru ve sağlıklı olmadığı durumlarda sağlıklı bir demokrasinin işlemesi mümkün değildir. Bilgi, demokrasinin malzemesidir. Bilgi akışının sağlıklı işlemesi demokrasiler için zorunluluktur. Vatandaşın bilgi edinme hakkı, demokrasiye hayat veren bir öge konumundadır (Kloepfer, 2012: V).

Kamu yönetiminde demokratikleşmenin sağlanmasında şeffaflık göstergesi olarak bilgi edinme hakkı ile özellikle halkın karar alma süreçlerine (ortak karar) katılmasının yolu açmaktadır (Rössner, 2006: 75).

Almanya'da da yönetimde şeffaflığın sağlanması adına, şeffaflık ve dilekçe hakkına 1949 Anayasası'nda yer verilmiş ve bununla birlikte Bilgi Edinme Kanunu ve İdari Usul Yasası düzenlenmiştir.

5.1. Anayasal Dayanak

1949'da kabul edilen Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasasının 20. Maddesinde belirtildiği üzere, Almanya demokratik bir devlettir. Egemenliğin kaynağı halktır. Halk bu egemenliği seçimler vasıtasıyla ve yasama, yürütme ve yargı yetkileri ile donatılmış olan organlar eliyle kullanır (mad.20/2). Almanya'da güçler ayrılığı prensibi uygulanmaktadır. Güçler ayrılığının sağlanması ve güçlerin kendi alanlarının dışına çıkmaması için de anayasal bir temel ilke benimsenmiştir. 20/3. maddeye göre "Yasama, anayasal düzene, yürütme ve yargı organları ise yasa ve hukuka bağlıdır."

Federal hükümet (Bund) ile Eyaletler (Laender) arasında yasama ve yürütme erkleri bölüşülmüştür. Almanya'da güçler ayrılığı, Türkiye'de olduğu gibi sadece yatay olarak değil dikey olarak da mevcuttur. Almanya'da hem federal devlet ile federe devlet ve yerel yönetimler (belediyeler) arasında güçler ayrılığı mevcut hem de federal devlet, federe devlet ve belediyeler içerisinde de yasama, yürütme ve yargının ayrılığı ilkesi bulunmaktadır (Stammen, 2000: 215; Laufer ve Münch, 1997: 25-26).

Almanya'da yasama organı çift kanatlıdır. Doğrudan seçimlerle oluşan Federal Meclis (Bundestag) ve dolaylı olarak seçilen Federal Konsey'den (Bundesrat) oluşmaktadır. Federal hükümeti Federal Meclis seçmektedir (Arslan, 2015: 109).

Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı ve hükümettedir. Cumhurbaşkanı'nın yürütme görevi semboliktir. Hükümet içinde gücün Başbakan'da/Şansölyede toplandığı söylenebilir (Aykaç ve Durgun, 2015: 177). Siyasal sorumluluğu olmayan Cumhurbaşkanı yürütmenin başıdır. Yürütmenin hükümet kanadı ise Federal Meclise karşı sorumludur.

1949 yılında kabul edilen Almanya Anayasası'nın 5. Maddesinde düşünce, basın, sanat ve bilim özgürlüğü başlığı altında bilgi edinme konusu düzenlenmiştir.

Herkesin, düşüncesini söz, yazı ve resimle serbestçe açıklayıp yayma ve herkese açık olan kaynaklardan, hiçbir engelle uğramadan, bilgi edinme hakkı vardır. Basın özgürlüğü ile radyo ve film aracılığıyla haber verme özgürlüğü güvence altındadır. Sansür uygulanamaz.

Anayasanın 17. Maddesi dilekçe hakkı konusunu düzenlemiştir. Herkes, tek başına veya başkalarıyla birlikte toplu olarak yetkili makamlara veya yasama meclislerine, yazılı olarak dilek ve şikâyetle bulunma hakkına sahiptir. Bu madde ile bilgi edinme hakkına atıf yapıldığı söylenilebilir.

Anayasa'nın ilgili maddeleri ile birlikte 1976 yılında kabul edilen İdari Usul Yasası ile kararların gerekçelendirilmesine ve hesap verebilir bir kamu yönetimi anlayışının uygulamaya konulmasına zemin hazırlanmıştır.

5.2. Federal Almanya İdari Usul Kanunu

1976 yılında kabul edilen Federal Almanya İdari Usul Kanunu (Verwaltungsverfahrensgesetz) ile Almanya'da bütün idari usulleri içeren bir düzenleme yoluna gidilmiştir (Oğurlu, 2005: 75). Federal Almanya İdari Usul Kanununda, yalnız ilgili taraflara idari usul sürecinde bilgi ve belgelere ulaşma hakkı verilmiştir (Azer, 2010: 129).

Söz konusu İdari Usul kanunu ile idari faaliyetin muhatabı olan kişilere idari kararın alınma sürecine katılma ve kendini savunma hakkı tanınmıştır (Bilgin, 2008: 212). Bu kanun ile ayrıca yönetimde açıklığa dönük adımlar atılmaya başlanmıştır (Kırışik, 2008: 31). İdari Usul Kanunu ile ilgili genel bilgiler şu şekilde sıralanabilir (Gemalmaz ve Doğru, 1988:127-134)

- ✓ İdari Usul Kanununun 9. Maddesinde, idari usul kavramı; idari makamlarının, koşullarının incelenmesinde, idari işlemin hazırlanmasında ve uygulanmasında veya kamu hukuku sözleşmesinin imzalanmasında bir hukuki sonuç doğurmaya yönelik herhangi bir faaliyet şeklinde tanımlanmaktadır.
- ✓ Kanun 22. Maddesinde, idari usulün başlaması süreci düzenlenmektedir. İdari usulü başlatıp başlatmama ve ne zaman başlayacağına karar vermenin idari takdir yetkisinde olduğu vurgulanmıştır.

- ✓ Soruşturma ilkesinin düzenlendiği 24. Maddede, yetkili makamın olayları res'en araştıracağı; araştırma türünü ve alanını kendisinin belirleyeceği; katılanların lehine olan koşullar dahil olayla ilgili bütün koşulları dikkate alacağı; yetki alanına giren açıklamaları veya başvuruları dayanağı olan bildirim veya başvurunun kabul edilemez veya temelsiz olduğu gerekçeleriyle reddedemeyeceği hususu düzenlenmiştir.
- ✓ Yönetimde şeffaflık ilkesine atıf yapılarak danışma ve haber verme konusunu düzenlediği 25. Maddede; yetkili makam, eğer açıkça hata veya ihmalle eksik bırakılmışlarsa bildirimde bulunulmasını veya dilekçe verilmesini, yanlış doldurulmuş veya hiç doldurulmamışlarsa bildirimlerin veya başvuru düzeltilmesini tavsiye eder. Gerekli ise tarafları idari usul ile ilgili hakları ve görevleri hakkında bilgilendirir ve haber veriri hükmü getirilmiştir.
- ✓ Kanununun 26. Maddesinde kanıtlar, 27. Maddede yeminli beyan konusu düzenlenmiştir. 28. Maddede katılanların dinlenmesi hususu vurgulanarak; katılanların haklarını etkileyen bir idari kararın alınmasından önce, katılana kararı etkileyecek tüm olaylar üzerindeki görüşlerini ifade etme fırsatı verileceği konusu düzenlenmiştir.
- ✓ İdari Usul Kanununun, 29. Maddesinde dosyaların katılanlar tarafından incelenmesi hususu düzenlenmiştir. Yetkili makam, katılanların hukuki yararlarını iddia ederek veya savunabilmeleri için bilgilencmeleri gerekli gerçekleştirilen işlemlerle ilgili dosyaların incelenmesine izin verileceği belirtilmiştir. İdari usulün tamamlanmasına kadar inceleme izninin verileceği, karar taslakları ve doğrudan idari usulün hazırlanması ile ilgili çalışmaların bu hüküm dışında tutulacağı hususu vurgulanmıştır
- ✓ Daha açık ve geniş bir açıklamayla kanununun 29. Maddesine göre, yetkili merciler idari işlemin muhatabı konumunda olan kişilerin kendilerini savunabilmeleri için, konu ile ilgili belgeleri incelemesine izin vermelidir. Bu kişilere temsilci atandıktan sonra ise sadece temsilciler gerekli bilgilere ulaşabilirler. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise bazı durumlarda resmi kurumların bilgileri paylaşmayabileceğini belirtmektedir. Bu durumlar: Devlet kurumlarının görevlerini yerine getirmesine zarar verecekse; belgelerin ifşası ile Federal Devletin veya federe devletlerden birinin zarar görmesi durumu; İlgili tarafların veya üçüncü kişilerin meşru haklarının zarar görmesi durumu (<https://www.gesetze-im-internet.de>, 2020).
- ✓ Federal Almanya İdari Usul Kanunu'nun 30. Maddesi gizliliği düzenlemektedir. Buna göre; İlgili taraflar özellikle kendi özel hayatlarına ait olan sırlarının yanında mesleki ve ticari konulardaki sırlarının da yasal bir yetkiye dayanmaksızın ifşa edilmemesini talep etme hakkına sahiptirler.
- ✓ Kanununun 35. Maddesinde idari işlem kavramının tanımlanmıştır. İdari işlem; kamu hukuku alanında belirli bir olayı düzenlemek için doğrudan hukuki sonuca yöneltilmiş olup, yetkili makam tarafından alınan her karar veya diğer kamusal önlemler şeklinde tanımlanmaktadır.
- ✓ İdari işlemin içeriğinin yeterli açıklıkta olması gerektiği; bir idari işlemin yazılı, sözlü veya farklı bir biçimde yapılabileceği; sözlü idari işlemin belgelenmesinde, hukuki bir yarar var ise ilgili kişi isterse yazı ile belgelenmesi gerektiği hususu Kanununun 37. Maddesinde düzenlenmiştir. 37. Maddede idari işlemin şekli belirtilerek açıklık ilkesine vurgu yapılmıştır.
- ✓ Kanununun 39. Maddesinde, idari işlemin bir gerekçeye dayanması gerektiği hususu düzenlenmiştir. Yazılı olan veya yazı ile belgelenen bir idari işlemin yazılı gerekçelerini taşıması gerektiği; gerekçelerde yetkili makamın karara varmasında dikkate aldığı önemli fiili ve hukuki temellerin ifade edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, takdir yetkisinin kullanılarak verilen kararlarda yetkili makamın üzerinde takdir yetkisini kullandığı bakış açısının gösterilmesi gerektiği hususunun altı çizilmiştir.
- ✓ İdari Usul Kanununun 40. Maddesinde, takdir yetkisi konusu düzenlenmiştir. Bir makam takdir yetkisini kullanarak hareket etmekle yetkilendirilmiş ise, yetkisini yetkilendirmenin amacı ile uyumlu bir şekilde kullanmak ve takdir yetkisinin hukuki sınırlarını gözetmek zorunda olduğu hususu hükme bağlanmıştır.

Tüm bu düzenlemelerden hareketle takdir yetkisinin kullanımında hukuki sınırlandırmanın varlığı, yetkili makamların alacağı kararlarda ve gerçekleştirecekleri işlemleri gerekçelendirmeleri gerektiği, yönetimde şeffaflığın ve açıklığın sağlanması adına idari işlem ve eylemlerin, idari usul düzenlemelerin tarafların incelemesine açılması gerektiği vurgulanmıştır. Diğer taraftan, idari usul işlemlerinde, aile, mesleki ve ticari sır konularında gizlilik talep edilebileceği belirtilmiştir. Bununla, mahremiyet ve gizlilik ilkelerine atıf yapıldığı ve kişisel verilerin korunması hususunun vurgulandığı söylenilebilir.

5.3. Verilerin Korunmasına Dair Federal Kanun

Federal Almanya'nın Hessen Eyaletinde 13 Ekim 1970'de Verilerin Korunması Hakkında Kanun (das Hessische Datenschutz- und Informationsfreiheitsgesetz) yürürlüğe girmiştir (<https://datenschutz.hessen.de/infothek/gesetze>, 2020). Söz konusu kanun, verilerin korunmasına dönük dünyada çıkarılmış olan ilk kanun olma özelliğini taşımaktadır (Erkal, 2011: 469). Bu yasa ile kamuda kişisel bilgilerin kullanılmasını gözetleyecek ve değerlendirecek bağımsız bir örgütün kurulması öngörülmüştür. Benzer kanuni düzenlemelerin diğer eyaletlerde de yapıldığı görülmektedir (Kaya, 2006: 68).

Eyaletler düzeyinde çıkarılan bu kanun federal düzeye de genişlemiştir. Almanya'da 1977 yılında, "Verilerin Korunmasına Dair Federal Kanun" (das Bundesdatenschutzgesetz) kabul edilmiş ve 1978'de yürürlüğe girmiştir (Erkal, 2011:468). Verilerin Korunmasına Dair Federal Kanun ile bireylere kendilerine ait bilgilere ulaşma hakkı verilmiştir (Kaya, 2006: 56). Verilerin korunmasına dönük izinlerde de sıkıntılı durumlar söz konusudur. Tarafların her daim aynı seviyede ve güçte olmamaları (devlet-vatandaş, işveren-işçi gibi) sorun alanlarından birisidir. Bu durumda dezavantajlı olan kesimin özgür bir şekilde karar verdiğini söylemek pek kolay değildir (Jürgen, vd 2020: 24).

Devlet kurumlarının daha fazla şeffaflığı açısından en büyük engeli, fiili veya şüpheli durumlarda işletme ve ticari sırlarla ilgili üçüncü taraflara bilgi vermeye yanaşmaması oluşturmaktadır. Federal Almanya Anayasa Mahkemesi (Bundesverfassungsgericht) içtihatlarına göre, işletme ve ticaret sırlarının Mesleki özgürlükler dahilinde olduğunun altını çizmektedir (Schaar ve Roth; 2012: 6).

Federal Almanya'da uzun yıllardır verilerin korunmasına dönük düzenlemeler uygulanmaktadır. Buna rağmen, ilk dönemlerde tartışılan bazı sorunların hala daha güncelliğini koruduğu, bazı sorunların ise hala çözülememiş olduğu görülmektedir (Bull, 2005: 8). Sonuçta, verileri korumanın gayesi, olabildiğince fazla bilgiyi (veri) gizli tutmak, vatandaşların bilgiye ulaşmasını engellemek ve böylece şeffaf olmayan bir toplum inşa etmek olmamalıdır (Bull, 2005: 8). Bu yüzden yönetimde şeffaflığın esas ve gizliliğin istisna olması temel ilke olmalıdır.

5.4. Federal Bilgi Edinme Kanunu

Almanya'da Bilgi Edinme Kanununa giden yolda ciddi adımlar atılmıştır. Bazı federe devletler, Federal Devletten daha önceki bir tarihte Bilgi Edinme Kanunlarını çıkarırlarken, bazıları da Federal Bilgi Edinme Kanunundan kısa bir süre sonra bunu gerçekleştirmişlerdir (Ziekov vd., 2012: 30).

Federe devletler çıkarttıkları kanunları da farklı şekillerde adlandırmışlardır. Bu konuda ilk adım atan eyaletlerin başında Kuzey Ren-Vestfalya gelmektedir. Bilgiye Erişim Özgürlüğü Hakkında Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti için Yasa (Kuzey Ren-Vestfalya Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası – IFG NRW) yani "Gesetz über die Freiheit des Zugangs zu Informationen für das Land Nordrhein-Westfalen (Informationsfreiheitsgesetz Nordrhein-Westfalen - IFG NRW)" 2001 yılında kabul edilmiştir. (<https://recht.nrw.de>, 2020)

01.01.2006 tarihinde Federal Bilgi Edinme Kanunu (das Informationsfreiheitsgesetz des Bundes) yürürlüğe girmiştir (Schaar ve Roth; 2012: 1). Bu kanunla birlikte Federal Almanya'da ilk kez federal idarenin bilgilerine genel ve koşulsuz erişim hakkı tanınmıştır (Pintaske, 2009: 3). Kanunla, daha önceki dönemlerden gelen resmi gizlilik ve resmi sır ilkelerinin değiştirilmeye çalışıldığı

hususunu vurgulanabilir. Bilgi Edinme Kanunu ile “genel bilgilendirmeler (basın açıklamaları gibi) yerine belgelere ulaşmanın yolu açılmaya başlamıştır (Jastrow ve Schlatmann, 2006: V).

Federal Almanya kişilerin bilgi edinmesini hak olarak görmektedir. Dolayısıyla bu ülkede yönetimin belge ve bilgi verme noktasındaki yetkisi bağlı yetkidir. Almanya’da vatandaşların belge ve bilgilere ulaşması ve şeffaflık genel kuraldır. Kapalılık ise bir istisnadır. Sadece yasalar tarafından açıkça gizli olmasını ön gördüğü bilgi ve belgelere ulaşamamaktadır (Kaya, 2006: 69; Aydemir, 2019: 122).

Bilgi Edinme Kanunu ile her birey herhangi bir çaba göstermeden ve yürüyen bir idari süreç olmadan bilgiyi elde edilebilecektir. Belgelerin gizliliğinden, belgelerin açıklığı temel ilkesine geçiş her şeyden önce halkın demokratik katılımının güçlenmesinin yolunu açacaktır (Jastrow ve Schlatmann, 2006: 9-10).

Federal Bilgi Edinme Kanunu öncesinde de devlet kurumlarından bilgi ve belge istenmesinin yolu açık ve bunun belli yolları mevcuttu. Bilgi Edinme Kanununun getirmiş olduğu en temel yeniliklerden birisi, belli bir bilgi ve belgeye ulaşmak için bireylerin haklı bir gerekçeye ve yürüyen bir idari sürece ihtiyaç duymamalarıdır. Bu durum, başvuran bireylerin devlet kurumlarının verdiği bilgilerle yetinmeleri yerine, kendi arzu ettikleri bilgilere ulaşmalarını mümkün kılmaktadır (Jastrow ve Schlatmann, 2006:10).

Bilgi Edinme Kanunu’nun 1. Maddesinin 1. Fıkrasına göre, bu kanun uyarınca herkesin federal devlet dairelerinde (kamu kurumlarında) bilgiye erişim hakkı bulunmaktadır. 2. Fıkra göre ise: devlet daireleri (kamu kurumları) bilgi paylaşabilir, belgeleri gösterebilir veya başka bir yolla gerekli bilgileri verebilir.

Belgelere ve bilgiye ulaşmanın istisnaları ise 3. Fıkra da açıklanmıştır. Bu istisnalar Federal Almanya İdari Usul Kanunu’nun 29. Maddesi ile Sosyal Yasanın 10. Kitabının 25. Bölümünde belirtilen sınırlardır (<https://www.gesetze-im-internet.de>, 2020). Kanunun 3. Maddesi hangi durumlarda bilgi erişim hakkının olmadığını belirtmiş ve bilgi edinme hakkına yönelik istisnai durumları sıralamıştır:

- ✓ Bilginin açıklanması şu konularda olumsuz etki yapacaksa;
  - a) Uluslararası ilişkiler,
  - b) Federal ordunun askeri ve diğer güvenlik açısından hassas konuları,
  - c) İç ve dış güvenlik konuları,
  - d) Finans, rekabet ve düzenleyici otoritelerin kontrol veya denetleme görevleri,
  - e) Dış mali kontrol konuları,
  - f) Yetkisiz dış ticarete karşı koruma önlemleri.
  - g) Devam eden bir yasal işlemin yürütülmesi, bir kişinin adil yargılanma veya cezai, düzenleyici veya disiplin soruşturmalarının uygulanması talebi durumu.
- ✓ Bilginin ifşası kamu güvenliğini tehlikeye atacaksa,
- ✓ Uluslararası müzakerelerin zorunlu gizliliği veya devlet organlarının (yetkililerin) müzakere gücü zarar görecektse,
- ✓ Eğer bilgi yasal bir düzenleme veya genel idari düzenleme tarafından sağlanmışsa,
- ✓ Gizli bilgilerin maddi ve kurumsal korunması için düzenlenmiş gizlilik veya mesleki veya resmi sır söz konusu ise,
- ✓ Başka bir kamu kurumundan bilgi talep edilmişse,
- ✓ Eğer bilginin ifşa edilmesi durumunda Federal devletin ticari ilişkileri veya sosyal güvenliğin ekonomik olarak zarar görmesi söz konusu olacaksa,
- ✓ Gizli olarak tanımlanan veya sunulan bilgilerin, üçüncü tarafların menfaatleri bu gizliliği gerektirdiği müddetçe,

- ✓ İstihbarat servislerinin yanı sıra federal hükümetin yetkilileri ve diğer kamu kurumlarına karşı Federal Güvenlik Kontrolü Kanunu'nun (Sicherheitsüberprüfungsgesetz) 10. Maddesi, 3. paragraf anlamında görevleri yerine getirdikleri ölçüde,

Bilgi edinmede konulmuş olan devlet sırrı istisnası ile karşılaşmaktadır. Devletlerin çoğunda devlet sırrı olarak ülkelerin dış güvenlik ile ilgili bilgi ve belgeler kastedilmektedir. Alman Ceza Kanunu'nda devlet sırrı " Federal Almanya Cumhuriyeti'nin dış güvenliğiyle ilgili her türlü tehlikeyi önlemek için bir yabancı güç açısından gizli kalması gereken olaylar" şeklinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda Almanya, devlet sırrı kavramını dış güvenlik çerçevesinde tanımlama yoluna gitmiştir (Azer, 2010: 201-202; Polater, 2016: 136).

İlgili düzenlemeyle bilgi edinme hakkı konusunda istisnalar ortaya konulmuştur. Diğer taraftan, Bilgi Edinme Kanunu'nun 5. maddesi kişisel verilerin korunmasını düzenlemiştir. 6. Madde de ise fikri mülkiyetin ve Mesleki veya ticari sırların korunması güvence altına alınmıştır.

Bilgilerin ifşa edilmesinin bireyler açısından ortaya çıkardığı bazı sorunlar da mevcuttur. Bu yolla bireylerin anayasal olarak garanti altına alınmış olan özgürlükleri zarar görebilir. Anayasal olarak düzenlenmiş bilgi akışı bir taraftan iletişim ve bilgi edinme özgürlüğünü sağlarken diğer taraftan da yasal çıkarların korunmasına dönük sınırlamaları içermek durumundadır (Kloepfer, 2012: V). Buradan hareketle bilgi edinme hakkına yönelik istisnaların getirilmesinin isabetli olduğu vurgulanabilir.

Kanunun 7. maddesinde, bilgi edinme hakkının başvurusu ve prosedürü düzenlenmiştir. Kanunun ilgili maddesine göre, bilgi edinme talebine, yetkili kurum tarafından cevap verilir. Bilgi, yazılı, sözlü veya elektronik olarak verilebilir. Devlet kurumları söz konusu bilgilerin içeriğinin doğruluğunu kontrol sorumluluğu taşımamaktadır. Resmi bilgilerin incelenmesi durumunda, başvuru sahibi not alabilir veya fotokopi çekebilir. Başvuru sahibine gerekli bilgi, durumu dikkate alınarak kısa sürede sunulur. Bilgi edinme süreci bir ay içinde tamamlanmalıdır.

Bilgi Edinme Kanununun 8. Maddesinde, üçüncü tarafların sürece dahil olmasına yönelik düzenlemelere yer verilmiştir. Kanunun ilgili maddesine göre, bilgi edinme talebi dolayısıyla menfaatleri etkilenebilecek olan kişi bilgilendirilir. Üçüncü kişiler bir ay içerisinde bu taleple ilgili yorumunu kuruma yazılı olarak iletir. Kurum, 7. Madde 1. Paragraf 1. Fıkra çerçevesinde kararı yazılı olarak verir ve üçüncü taraflar da bilgilendirilir. Bilgi edinme ancak, üçüncü şahıslar aleyhindeki karar kesinse veya derhal sürecinin tamamlanması emri verildiyse ve üçüncü tarafların bilgilendirilmesinin üstünden iki hafta geçmişse gerçekleşir.

Kanunun 9. maddesinde ise bilgi edinme talebinin kısmen veya tamamen reddedilmesi durumunda yapılacak olan hususlar düzenlenmiştir. Yetkili makam bilgi edinme talebini kısmen veya tamamen reddettiğinde, yazılı olarak söz konusu bilgi talebinin kısmen veya tamamen daha sonraki bir zaman diliminde olup olamayacağını bildirmek zorundadır. Yetkili makamın ne kadar sürede bilgi vereceğini bildirmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Başvuru sahibi talep edilen bilgilere zaten sahipse veya bunları genel olarak erişilebilir kaynaklardan makul bir şekilde elde edebilirse başvuru reddedebilmektedir. Olumsuz karara karşı itiraz ve yasal işlem yapılabilir. İdari mahkemede bir dava açma hakkı vardır. Bunun için kararın yüksek federal daire tarafından verilmiş olması gerekmektedir.

Kanunun 10. Maddesine göre, bu kanun çerçevesinde bireysel sayılabilecek hizmetler için ücret ve giderler bilgi edinme başvurusunda bulunandan talep edilir. Bu durum basit bilgi edinme durumları için söz konusu değildir. Başvuranlardan alınacak ücretler, idari yükün dikkate alınarak hesaplanacağı kanunla düzenlenmiştir. Böylece bilgi edinme hakkının etkin bir şekilde kullanılması sağlanmış olacaktır.

Federal Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun yanında spesifik olarak bazı alanlarda da bilgi edinme özgürlüğüne vurgu yapılmıştır. 2008 yılında kabul edilen Federal Almanya Tüketici Bilgi Edinme Özgürlüğü Hakkında Kanunu bunlardan birisidir.

Federal düzeyde Tüketici Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu (Das Verbraucherinformationsfreiheitsgesetz) 2007'de kabul edilmiş ve 2008'de uygulamaya konulmuştur (Ziekov vd., 2012: 32). Halkın, temel tüketim malzemelerinin (gıda) kontrolü ile ilgili olarak bilgi edinme ihtiyacı bulunduğu vurgulanmaktadır. Gıda ve Yem Ürünleri Kanunu'nun (Lebensmittel- und Futtermittelgesetz) 40. Maddesine göre yetkili kurum, sağlığa zararlı olma şüphesi olan gıda maddelerinin kontrol sonuçlarını halka açıklaması gerekmektedir. Tüketici Bilgi Edinme Kanunu, tüketicilerin yetkili kurumdan kontrol sonuçlarını öğrenme imkânını tanımaktadır. Bu konuya halkın ne kadar büyük önem verdiğinin en büyük göstergesi, bilgi edinilmesi için oluşturulmuş olan internet sitesine (www.lebensmittelklarheit.de) yoğun ilgi göstermiş olmasıdır (Schaar ve Roth; 2012: 4).

6. SONUÇ YERİNE: ALMANYA VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ

Almanya ve Türkiye üzerinden hareketle yönetimde şeffaflık uygulamalarının karşılaştırılabilmesi amacıyla, iki ülkenin siyasal ve yönetsel yapısı başta olmak üzere; ilgili ülkelerde şeffaflığa yönelik düzenlemeler ve bilgi edinme kanunlarının kapsamı, istisnaları ve başvuru usulleri aşağıdaki tablolarla mukayeseli bir şekilde analiz edilmiştir.

Tablo 1: Almanya ve Türkiye'nin Siyasal ve Yönetsel Yapılarının Karşılaştırılması

	TÜRKİYE	ALMANYA
Devlet Yapıları	Üniter	Federal
Siyasal Yapıları	Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi	Parlamente Cumhuriyet
İdari Yapıları	Merkeziyetçi	Adem-i Merkeziyetçi
Hukuk Sistemi	Kıta-Avrupası Geleneği	Kıta-Avrupası Geleneği
Yasama Düzeni	Tek Kanatlı (TBMM)	İki Kanatlı (Bundestag/Bundesrat) (Federal Meclis/ Federal Konsey)
Yürütme Düzeni	Tek Başlı Cumhurbaşkanı	Çift Başlı Cumhurbaşkanı/Federal Hükümet
Yargı Düzeni	Düalist Yargı Düzeni Adli Yargı/İdari Yargı	Düalist Yargı Düzeni Adli Yargı/İdari Yargı
Devlet Teşkilatlanması	Merkezden Yönetim Yerinden Yönetim	Federal Devlet/Merkezi Yönetim Federe Devletler/Eyaletler Yerinden Yönetim

Tablo 1'de görüleceği üzere, Türkiye üniter devlet sistemi ile yönetilirken, Almanya federal devlet sistemi ile idare edilmektedir. Türkiye'de 2018 öncesi dönemde Almanya'nın hükümet sistemi Federal Parlamente Cumhuriyet iken Türkiye'de, 2018 öncesi parlamente hükümet sistem hüküm sürerken, 2018 yılında bu yana Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi yürürlüktedir. Almanya'da ise parlamente sistem hüküm sürmektedir. Türkiye'de merkeziyetçi bir yönetim anlayışının sonucu olarak devlet teşkilatlanmasında idarenin bütünlüğü ilkesi uyarınca merkezden yönetim-yerinden yönetim ayrımına gidilmiştir. Almanya'da ise adem-i merkeziyetçi yönetim anlayışı hakimdir ve devlet teşkilatlanması üç kademelidir (Federal devlet/eyaletler/yerel yönetimler).

Türkiye'de yasama organı tek kanatlı (TBMM), Almanya'da ise yasama organı çift kanatlıdır (Federal Meclis ve Federal Konsey). Türkiye'de 2018 öncesi döneme kadar parlamente sistemin bir gereği olarak çift başlı (Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu) yürütme faaliyet yürütürken, 2018 sonrası dönemde yürütme organı tek başlı (Cumhurbaşkanı) hale gelmiştir. Almanya'da ise yürütme organı parlamente sistemin bir çıktısı olarak çift başlıdır. (Cumhurbaşkanı ve Federal Hükümet). Hem Almanya hem de Türkiye'de Kıta Avrupası geleneğinin bir sonucu olarak yargı sistemi incelendiğinde düalist yargı düzeninin yürürlükte olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Almanya ve Türkiye'de Şeffaflığa Yönelik Anayasal ve Yasal Düzenlemeler Karşılaştırılmalı Analiz

	TÜRKİYE	ALMANYA
Anayasal Dayanak	1982 Anayasası 74. Madde (Dilekçe Hakkı, Bilgi Edinme Hakkı, Kamu)	1949 Anayasası 5. maddesinde (Düşünce, basın, sanat ve bilim özgürlüğü başlığı altında bilgi edinme konusu)

	Denetçisine Başvurma Hakkı)	düzenlenmiştir 17. madde (dilekçe hakkı konusu düzenlenmiştir)
Yasal Dayanak	4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu	Federal Bilgi Edinme Kanunu
Şeffaflığa Yönelik Diğer Düzenlemeler	-5018 sayılı kanun -5176 sayılı kanun -6328 sayılı kanun -5302, 5393, 5216 sayılı kanunlar	-İdari Usul Kanunu -Verilerin Korunmasına Dair Kanun -Tüketici Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu
Bilgi Verme Ödevi	Devlet dairelerinin bilgi verme ödevi düzenlenmiştir.	Devlet dairelerinin bilgi verme ödevi düzenlenmiştir.
Bilgi Edinme Hakkı	Vatandaşların bilgi edinme hakkı düzenlenmiştir.	Vatandaşların bilgi edinme hakkı düzenlenmiştir.

Tablo 2’de görüleceği üzere, Türkiye’de 1982 Anayasası’nın 74. Maddesinde dilekçe ve bilgi edinme hakkı düzenlenirken; Almanya’da 1949 Anayasası’nın 5. Maddesi ve 17. Maddesi dilekçe ve bilgi edinme hakkı konuları düzenlenmiştir. Türkiye’de 1982 Anayasası’nın 74. Maddesine dayanarak 2003 yılında kabul edilen 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu bilgi edinme ve şeffaflık konusu ile temel yasal dayanaktır. Almanya’da ise 2006 yılında kabul edilen Federal Bilgi Edinme Kanunu esas hukuki dayanaktır.

Türk kamu yönetiminde 2003 yılında kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışı hedeflenmiştir. 2004 yılında kabul edilen 5176 sayılı Kanunla Kamu Görevlileri Etik Kurulu ve etik yönetmeliği yöneticilerin hesap verme sorumluluğunu ve yönetimde şeffaflık ve açıklık ilkesine vurgu yapmıştır. 2004 ve 2005 yıllarında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nda da yerel yönetimlerde şeffaflık konularına vurgu yapılmıştır. 2012 yılında kabul edilen 6328 sayılı kanun ile oluşturulan Kamu Denetçiliği Kurumu yönetimde hesap verebilirlik ve şeffaflığı sağlayabilmek adına hukuka ve hakkaniyete uygunluk denetimi görevi yüklenmiştir.

Türk kamu yönetiminde değişim ve dönüşümün çalışmaları içerisinde Bilgi Edinme Hakkı Kanunu önemli bir yer tutmaktadır. Kanunla açık, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının yerleştirilmesi hedeflenmiştir. Vatandaşların bilgi edinme hakkına ve bilgi edinme özgürlüğüne vurgu yapılan kanunda kamu kurumlarının da bilgi verme ödevinin olduğu hususu düzenlenmiştir. Bilgi edinme hakkının kapsamı ve istisnalarının düzenlendiği kanunla Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu da oluşturulmuştur.

Almanya’da ise özellikle 1970’lerden başlayarak kamu yönetiminde özgürlük ve açıklık kural, gizlilik ise istisna olacak şekilde bir dönüşüm aşamalı olarak hayata geçirilmiştir. Yönetimde açıklık ilkesinin anayasal güvence altına alındığı Almanya’da 1976 yılında kabul edilen İdari Usul Yasası yönetimde şeffaflık anlayışının zeminini oluşturmuştur. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Federal Bilgi Edinme Kanunu ile vatandaşların bilgi edinme özgürlüğüne yönelik hükümler getirilmiştir.

Tablo 3: Almanya ve Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı Karşılaştırılmalı Analiz

	TÜRKİYE	ALMANYA
Bilgi Edinme Hakkının Kapsamı	Kamu kurum ve kuruluşları ve meslek kuruluşlarından bilgi istenebilecektir	Herkesin federal devlet dairelerinde bilgiye erişim hakkı bulunmaktadır
Kimler Başvurabilir	Gerçek ve tüzel kişiler	Gerçek ve tüzel kişiler
Yabancıların Başvurusu	Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler ile Türkiye’de ikamet eden yabancılar, kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde bilgi ve belge isteyebilir	-Bu konuda bir düzenleme yok -Bu konuda bir sınırlandırma yok

Bilgi Edinme Hakkı Dışında Tutulan Belgeler	<ul style="list-style-type: none"> -Yargı denetimi dışında kalan bilgi ve belgeler -Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler -Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler -İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler -İdari ve adli soruşturmalara ilişkin bilgi veya belgeler -Özel hayatın gizliliğine ilişkin bilgi veya belgeler -Haberleşmenin gizliliğine ilişkin bilgi veya belgeler -Ticari sırlar ile fikir ve sanat eserlerine ilişkin bilgi veya belgeler -Kurum içi düzenlemeler -Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler -Tavsiye ve mütalaa talepleri -Gizliliği kaldırılan bilgi veya belgelerdir 	<ul style="list-style-type: none"> - Federal ordunun askeri ve diğer güvenlik açısından hassas konuları, - İç ve dış güvenlik konuları -İstihbarat servislerinin yerine getirdikleri görevler -Finans, rekabet ve düzenleyici otoritelerin kontrol veya denetleme görevleri, -Dış mali kontrol konuları, -Yetkisiz dış ticarete karşı koruma önlemleri. -Devam eden bir yasal işlemin yürütülmesi, bir kişinin adil yargılanma veya cezai, düzenleyici veya disiplin soruşturmalarının uygulanması talebi durumu. -Bilginin ifşası kamu güvenliğini tehlikeye atacaksa, -Uluslararası müzakerelerin zorunlu gizliliği veya devlet organlarının (yetkililerin) müzakere gücü zarar görecekse, -Bilgi yasal bir düzenleme veya genel idari düzenleme tarafından sağlanmışsa, -Mesleki veya resmi sır -Federal devletin ticari ilişkileri veya sosyal güvenliğin ekonomik olarak zarar görmesi söz konusu olacaksa,
Başvuru Usulleri	Elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla başvuru yapılabilir	Yazılı, sözlü ve elektronik ortamda başvuru yapılabilir
Başvuruya Cevap Süreleri	15 gün	30 gün

Tablo 3 incelendiğinde, hem Türkiye’de hem de Almanya’da bilgi edinme kapsamı geniş tutulmuştur. Her iki ülkede de devlet dairelerinden (kamu kurum ve kuruluşlarından) bilgi isteyebilmekte ve bilgi edinme hakkından yararlanabilmektedir. Her iki ülkede de gerçek ve tüzel kişilere bilgi edinme hakkı verilmiştir. Türkiye’de bilgi edinme hakkı konusunda, yabancılara yönelik bir hüküm getirilmiştir. “Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler ile Türkiye’de ikamet eden yabancılar, kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde bilgi ve belge isteyebilir”. Almanya’da kanunda böyle bir düzenleme ve sınırlandırmaya yer verilmemiştir.

Türkiye’de ve Almanya’da öncelikli olarak devlet sırrı, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler, kamu güvenliği, ülkelerin ekonomik çıkarları bilgi edinme hakkı dışında tutulmuştur. Ticari sır, meslek sırrı, özel hayatın gizliliği ve idari ve adli soruşturmalar ile ilgili belgelerde istisna olarak sayılmıştır.

Türkiye’de farklı olarak yargı denetimi dışında kalan belgeler, haberleşmenin gizliliği, kurum içi düzenlemeler, kurum içi görüş, bilgi notu, tavsiye ve mütalaa talepleri, gizliliği kaldırılan bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışında sayılmıştır. Almanya’da ise bilgi edinme hakkı kapsamına yönelik istisnalar daha geniş sayılmıştır. Federal ordunun askeri ve diğer güvenlik açısından hassas konuları; iç ve dış güvenlik konuları, dış mali kontrol konuları öncelikli olarak sayılmıştır. Yetkisiz dış ticarete karşı koruma önlemleri; uluslararası müzakerelerin zorunlu gizliliği veya devlet organlarının (yetkililerin) müzakere gücü zarar görme durumu ve federal devletin ticari ilişkileri veya sosyal güvenliğin ekonomik olarak zarar görmesi söz konusu olacaksa bilgi edinme hakkından yararlanılamayacağı hususu hükme bağlanmıştır.

Son olarak iki ülkede de başvuru usulleri benzemekte, hem elektronik hem de yazılı kanallar vasıtasıyla bilgi edinme talebinde bulunabilmektedir. Başvuruya cevap süreleri karşılaştırıldığında, Türkiye’de istisnai durumlar dışında cevaplama süresi 15 gün olarak belirlenmiştir. Almanya’da ise başvuru sürecinin tamamlanıp cevap verilme süresi 30 gün olarak düzenlenmiştir.

Türkiye’de 2003 sonrası dönemde bilgi edinme hakkına yönelik yasal altyapıyı sağlamıştır. Demokratikleşme, şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından önemli bir düzenleme olan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile yönetimde açıklık ilkesi egemen olmaya başlamıştır. Günümüzde CİMER, Açık

Kapı gibi mekanizmalar aracılığıyla da bilgi edinme hakkına yönelik kapsam ve düzenlemeler genişlemiştir.

Federal Almanya, bilgi edinme hakkı kanunu olan ülkeler içerisinde yönetimde açıklığın en fazla olduğu ülkeler arasındadır (Kırışık, 2008: 218). Bilgi Edinme hakkının verilmesi sonrasında çok ciddi ölçüde başvuru olacağı ve resmi dairelerin yükünün aşırı artacağı kaygısı karşılık bulmamıştır (Ziekowvd., 2012: 31). İngiltere ve ABD gibi ülkelerle kıyaslandığı zaman bilgi edinmeye dönük Almanya'da daha az başvuru olduğu söylenebilir. Almanya'da 2006 ile 2011 arasında bilgi edinme kanunu çerçevesinde sadece 8600 civarında başvuru yapılmıştır. Buna karşın ABD'de sadece 2005'te 2,6 milyon başvuru yapıldığı dikkati çekmektedir (Schaar ve Roth; 2012: 5).

Hem İdari Usul Yasası hem de Federal Bilgi Edinme Kanunu ile birlikte şeffaflık konusu Almanya'da politikadan medyaya ve halka kadar her kesimin gündeminin en üst noktasında bir yere yerleşmiştir. Şeffaflık, bilgiye erişim noktasındaki yasal serbestlikten daha fazlasıdır. Şeffaflık, işleyen bir demokrasinin temel ön koşullarından biridir. Bu nedenle bir dereceye kadar demokratik sürecin katalizörüdür. Yaşayan demokrasi, vatandaşların devletin faaliyetleri hakkında zamanında ve kapsamlı olarak bilgilendirilmesini ve böylelikle bu süreçleri eleştirel bir şekilde izleyebilmelerini gerektirir. Şeffaflık, politik-hukuki karar alma süreçlerinin ve fikir oluşumunun ideal formunun ön şartı konumundadır (Schaar ve Roth; 2012: 2).

Sonuç olarak hem Türkiye'de hem de Almanya'da bilgi verme kamu kurumları için bir ödev, vatandaşlar için de bir hak olduğu düşüncesi ile hareket edilmelidir. Yönetimde şeffaflığın sağlanabilmesi adına, yasal düzenlemelerde şeffaflık ve açıklık ilkesine yer verilmiş olması bu bağlamda oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

Akpınar, M. (2011). "Gün Işığında Yönetim Açısından Türk Kamu Yönetiminde Açıklık ve Şeffaflık Sorunu", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16 (2): 235-261.

Arslan, R. (2015). Demokratik Yönetim Sistemleri. Dora Yayınları, Bursa.

Aydemir, M. E. (2019). Kamu Yönetiminde Açıklık Bağlamında Bilgi Edinme Hakkı ve 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Aykaç. B. & Durgun, S. (2015). Çağdaş Siyasal Sistemler. Alter Yayınları, Ankara.

Azer, C. (2010). Bilgi Edinme Hakkı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (İdare Hukuku) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi. https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/37330/can_azer.pdf?sequence=1, (Erişim Tarihi: 29.10.2020)

Bilgin, H. (2008). "İdari Usul Yasasının Gerekliği Üzerine Bir İnceleme", Türk İdare Dergisi, Eylül, 209-224.

Bull, H. P. (2005). Datenschutz, Informationsrecht und Rechtspolitik, Beiträge zum Informationsrecht, Band 16, Hrsg: Hans Jürgen, Garstka, Michael Kloepfer, Friedrich Schoch, Duncker & Humblot GmbH, Berlin.

Eken, M. (1994). "Kamu Yönetiminde Gizlilik Geleneği ve Açıklık İhtiyacı" Amme İdaresi Dergisi, 27 (2): 25-54.

Eken, M. (1998). "Kamu Yönetiminde Kötü Yönetim Olgusu" Türk İdare Dergisi, 70 (419): 127-139.

Eken, M. (2005a). Yönetimde Şeffaflık (Teori-Uygulama), Sakarya Kitabevi, Adapazarı.

- Eken, M. (2005b). "Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru", *Amme İdaresi Dergisi*, 38 (1): 113-130.
- Eken, M. & F. Tuzcuoğlu (2005). "Kötü Yönetimi Tedavi Etmek", Mustafa Lütü Şen ve diğ. (Ed.), 2.Siyaset ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya. 113-125.
- Eken, M. & H. Kalabalık (2004). "Bilgi Edinme Hakkı", *Salı Konuşmaları–2003–2004 Yılı Sunumları*, Sakarya.
- Erkal, A. (2011). "Bilgi Hukuku Üzerine Bir Deneme", *İÜHFMC.*, 69 (1-2): 467-476.
- Eryılmaz, B. (1993). "Kamu Bürokrasisinin Denetlenmesinde Yeni Gelişmeler", *Amme İdaresi Dergisi*, 26 (4): 81-106.
- Fındıklı, R. (1996). "Yönetimde Açıklık-Açık Yönetim", *Türk İdare Dergisi*, 68 (412): 103-110.
- Gemalmaz, M. S. & O. Doğru (1988). "Federal Almanya Cumhuriyeti İdari Usul Yasası (1976)", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 1-3: 127-146.
- <https://datenschutz.hessen.de/infothek/gesetze>, (Erişim Tarihi: 29.10.2020)+
- https://dgif.de/fileadmin/user_upload/2012/pdf/17_4_522_B_Evaluation_IFG_Bund.pdf, (Erişim Tarihi: 29.10.2020)
- https://recht.nrw.de/lmi/owa/pl_text_anzeigen?v_id=4820020930120743668, (Erişim Tarihi: 29.10.2020)
- <https://www.gesetze-im-internet.de/ifg/IFG.pdf>, (Erişim Tarihi: 29.10.2020)
- <https://www.gesetze-im-internet.de/vwvfg/VwVfG.pdf>, (Erişim Tarihi: 29.10.2020)
- Jastrow, S. D. & Arne S. (2006). *Informationsfreiheitsgesetz*, R. v. Decker's Verlag, Heidelberg, München, Lansberg, Berlin.
- Jürgen, K.; F. Sackmann, H. Schneider (2020). *Datenschutzrechtliche Dimensionen Datentreuhänder: Kurz expertise*, Ed.:Bundesministerium für Arbeit und Soziales, Berlin, Bonn.
- Karaman, Z. T. & Ş. Atak (1996). "Kamu Yönetiminde Gizlilik Faktörünün Çevre Korumacı Politikalara Etkisi", *Türk İdare Dergisi*, 68 (412): 111-119.
- Kaya, E. (2006). *Kamu Yönetiminde Şeffaflık ve Bilgi Edinme Hakkı Çerçevesinde Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun Uygulama Sürecinin Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Kırışık, F. (2008). *Yönetimde Açıklık ve Bilgi Edinme Hakkının Kamu Yönetiminin İşleyişi Üzerindeki Etkisi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Kloepfer, M. (2012). "Vorwort", *Informationsfreiheit und Informationsrecht*, Jahrbuch 2011, Hrsg.:Alexander Dix, Gregor Franßen, Michael Kloepfer, Peter Schaar, Friedrich Schochund der Deutschen Gesellschaft für Informationsfreiheit, Lexxion Verlagsgesellschaft mbH, Berlin. V-VI.
- Koçak, Y. S. (2010). *Kamu Yönetiminde Açıklık İçin Bilgi Edinme Hakkı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23: 115-125.
- Laufer, H. & Münch, U. (1997). *Das Föderative System der Bundesrepublik Deutschland*, Bundeszentrale für Politische Bildung Verlag, Bonn.
- Mouzelis, N. (2003). *Örgüt ve Bürokrasi-Modern Teorilerin Analizi*, Çev. Bahadır Akın, Çizgi Kitabevi, Konya.
- OECD (2005). "Public Sector Modernisation: Modernising Accountability and Control", Policy Brief, April: 1-8.

- Oğurlu, Y. (2005). “İdari Usul Kanunu Neden Acil ve Zorunludur?”, AÜEHFD, 9 (1-2), 73-88).
- Özay, İ. (1996). *Günışığında Yönetim*, Alfa Yayınevi, İstanbul.
- Pintaske, P. (2009). *Das neue Informationsfreiheitsgesetz (IFG) des Bundes*, GRIN Verlag.
- Polater, Y. Z. (2016). “Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Devlet Sırrı”, TBB Dergisi, (122): 99-140.
- Robertson, K. G (1994). “Demokrasi ve Gizlilik”, Musa Ceylan (Çev.), *Türk İdare Dergisi*, 66 (403): 148-161.
- Rössner, A. (2006). *Das Informationsfreiheitsgesetz als Korruptionsbekämpfungsmassnahme*, Magisterarbeit, Diplomica Verlag GmbH, Hamburg.
- Schaar, Pe. & J. Roth (2012). “Quo Vadis Informationsfreiheit? Bilanz und Perspektiven des Informationsfreiheitsgesetzes”, *Informationsfreiheit und Informationsrecht, Jahrbuch 2011*, Hrsg.: Alexander Dix, Gregor Franßen, Michael Kloepfer, Peter Schaar, Friedrich Schoch und der Deutschen Gesellschaft für Informationsfreiheit, Lexxion Verlagsgesellschaft mbH, Berlin. 1-18.
- Sobacı, M. Z. (2009). *İdari Reform ve Politika Transferi-Yeni Kamu İşletmeciliğinin Yayılışı*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Stammen, T. (2000). “Gewaltenteilung”, Uwe Andersen/Wichard Woyke (Ed.), *Handwörterbuch des Politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland*, Bundeszentrale für Politische Bildung Verlag, Leske Budrich Verlag, Bonn, 215-217.
- Şengül, R. (2005). “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türk Kamu Yönetimini Camdan Eve Dönüştürür mü”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60 (3): 215-234.
- Şengül, R. (2008). *Bilişim Çağında Şeffaf Yönetim*, 1. Basım, Nobel Yayınları, Ankara.
- Tamer, M. (1990). “Dilekçe Hakkı”, *Türk İdare Dergisi*, 62 (386): 201-221.
- TESEV (2007). “Bilgi Edinme Hakkı Kılavuzu”, http://www.tesev.org.tr/etkinlik/BEH_kilavuz.doc, (Erişim Tarihi: 29.10.2020)
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, “Şeffaflık”, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.10.2020)
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, “Açıklık”, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.10.2020)
- Weber, M. (1993). *Sosyoloji Yazıları*, (Çev.) Taha Parla, 3. Baskı, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Ziekow, J.; A. G. Debus, E. Musch (Hrsg) (2012). *Evaluation des Gesetzes zur Regelung des Zugangs zu Informationen des Bundes – Informationsfreiheitsgesetz des Bundes (IFG)*, im Auftrag des Innenausschusses des Deutschen Bundestages.